



หนังสือเล่มนี้ใช้หมัก
ที่ผลิตจากถั่วเหลือง (Soyink)
ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
และสุขภาพ

คนกับเหมือง :อนาคตเมืองเลย

ทรัพย์สินในดิน

Au ทองคำ	Gp ยิปซัม	Zn สังกะสี
Brt แบรต์	Mn แมงกานีส	Ls ดินปูน
Cu ทองแดง	Pb ตะกั่ว	C ถ่านหิน
Fe เหล็ก	Sb พลวง	

แร่ชนิดที่สนับสนุนเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม
 แร่ทั่วไปที่พบในพื้นที่จ.เลย

หากเป็นเมื่อก่อน คนเลยคงจะรู้สึกสุขใจที่ได้เป็นเจ้าของผืนดินที่อุดมไปด้วยสินแร่ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทองคำ ทองแดง เหล็ก สังกะสี ตะกั่ว ถ่านหิน พลวง แบรต์ แมงกานีส ยิปซัม รวมถึงดินปูน

แต่เมื่อไม่นานมานี้ คนเลยจำนวนหนึ่งกลับรู้สึกว่ามีเงินทุกซอกเพราะ แร่หลายชนิดมีความสมบูรณ์มากพอที่จะดำเนินการในเชิงพาณิชย์ได้ "เลย" จึงเป็นที่หมายปองของนักธุรกิจเหมืองแร่ทั้งในและต่างประเทศ

แม้ว่าแร่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตได้อย่างสะดวกและสบาย แต่เหมืองแร่ก็เป็นกิจการที่อันตรายต่อสุขภาพมากที่สุดข้อควรระวังอย่างหนึ่งคือ สินแร่เหล่านี้แท้จริงแล้ว

หาได้เป็นของคนเลยไม่ หากแต่เป็นของรัฐ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแร่

และแม้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับจะรับรองสิทธิของชุมชน

ในการมีส่วนร่วมตัดสินใจให้ใบอนุญาตสัมปทานเหมืองแร่ในหลายขั้นตอน

แต่ในทางปฏิบัติ ภาพและเสียงของสิทธินั้น ก็พร้อมแล้วแต่แวบ

จนแทบจะไม่มีใครได้เห็น ไม่มีใครได้ยิน



แร่ที่พบ
ในพื้นที่จ.เลย*



* แผนภาพนี้ คัดแปลงจากแผนที่ทรัพยากรแร่จังหวัดเลย
 ปี 2552 ของสำนักทรัพยากรแร่ กรมทรัพยากรธรณี
 เพื่อแสดงภาพรวมของแหล่งทรัพยากรแร่ในจังหวัดเลยเท่านั้น

อาณาจักรแคว่—อาณาจักรเหมือง

จากรายงานของฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย เมื่อเดือนกันยายน 2553 พบว่า เกือบร้อยละ 7 ของพื้นที่จังหวัดเลย (7,140,994 ไร่)เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ โดยมีเหมืองที่เปิดทำการแล้วทั้งสิ้น 42 เหมือง แบ่งเป็นเหมืองที่เปิดทำการและกำลังขุดต่ออายุประทานบัตรจำนวน 35 แห่ง สิ้นอายุทำเหมืองแล้ว 7 แห่ง กระจายอยู่ใน 7 อำเภอจาก 14 อำเภอของจังหวัดเลย และส่วนมากตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำเลย รวมเนื้อที่ที่กลายเป็นเหมืองไปแล้วทั้งสิ้น 6,753 ไร่¹ ซึ่งวังสะพุงเป็นอำเภอที่มีการยื่นและขอทำเหมืองแร่มากที่สุด

ทั้งนี้ยังไม่นับรวมพื้นที่ที่ถูกขุดจนแห้งเกือบ

ในเขต ค.นาคนิคำ ค.นาแหม อ.เมือง ค.ปากปวน ค.นาน้อย อ.วังสะพุง ค.นาดอกคำ อ.นาด้วง ค.บุอม ค.นาข้าว ค.นาแก้ว ค.จอมศรี อ.เชียงคาน และโรงแร่ทั้งจังหวัดที่มีทั้งสิ้น 13 แห่ง² ซึ่งโรงแร่จะระบุเป็นจุดที่ใช้สารเคมีในกระบวนการแร่เพื่อให้ได้แร่บริสุทธิ์ก่อนนำไปส่งขาย ดังนั้นพื้นที่นี้จึงอาจสร้างมลพิษให้กับชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรอบ



อธิบายสัญลักษณ์

- ▲ เหมืองแร่ทองคำ
- ▲ เหมืองแร่เหล็ก
- ▲ เหมืองหินแกรนิต
- ▲ เหมืองถ่านหิน
- ▲ เหมืองแร่โปแตช
- ▲ เหมืองหินปูน
- ▲ จำนวนแปลงที่ยื่นขอประทานบัตร
- ▲ จำนวนแปลงที่สิ้นอายุประทานบัตร
- ▲ เหมืองที่สิ้นอายุและอยู่ระหว่างการยื่นขอต่อประทานบัตร
- ▲ เหมืองที่ปิดตัว
- เส้นแบ่งเขตอำเภอ

*แผนที่แสดงเหมืองที่เปิดทำการแล้ว

อนาคตจังหวัดเลยอาจมี “กองทัพเหมืองแร่”^{๑๓}

กิจกรรม	จำนวนแปลงที่ยื่นขอ (แปลง)	รวมพื้นที่โดยประมาณ(ไร่)	ประเภทเหมือง/แร่ที่ขุดสำรวจ	อำเภอที่ตั้งเหมือง/ขุดเจาะสำรวจ
เหมืองที่เปิดทำการแล้ว*	42	6,753	ทองคำ เหล็ก หินแกรนิต หินปูน แบไรต์ ถ่านหิน หินเพื่ออุตสาหกรรม	เมืองเลย วังสะพุง เชียงคาน ท้ำสี ปากชม กิ่ง อ.เอราวัณ ภูกระดึง
ขอประทานบัตร	276	74,690	แบไรต์ ทองคำ หินอุตสาหกรรม	เมืองเลย วังสะพุง กิ่ง อ.เอราวัณ คำชะอี นาด้วง นาแก เชียงคาน
ขอต่ออายุประทานบัตร	11	1,637	ดินระดับชนิดหินทราย ทองแดง หินแกรนิต ถ่านหิน เหล็ก แมงกานีส ทองแดง	เมืองเลย วังสะพุง เชียงคาน กิ่ง อ.เอราวัณ ปากชม
ขออาชญาบัตรพิเศษ	29	164,341	แบไรต์ และ หินปูน	เมืองเลย วังสะพุง เชียงคาน ภูเรือ ปากชม นาด้วง
ขออาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่	270	246,602	ทองแดง สังกะสี ตะกั่ว แบไรต์ เหล็ก แมงกานีส ยิปซั่ม แบไรต์ ถ่านหิน เหล็ก แมงกานีส โมกกา ควอตซ์ หินแกรนิต ฟอสเฟต คินชาว หลวง ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี ฟอสเฟต	เมืองเลย วังสะพุง เชียงคาน ปากชม นาด้วง ท้ำสี ภูเรือ กิ่ง อ.เอราวัณ
รวม	628	494,023		

สิทธิของฉันทันขอเอาไว้อย่างเต็ม

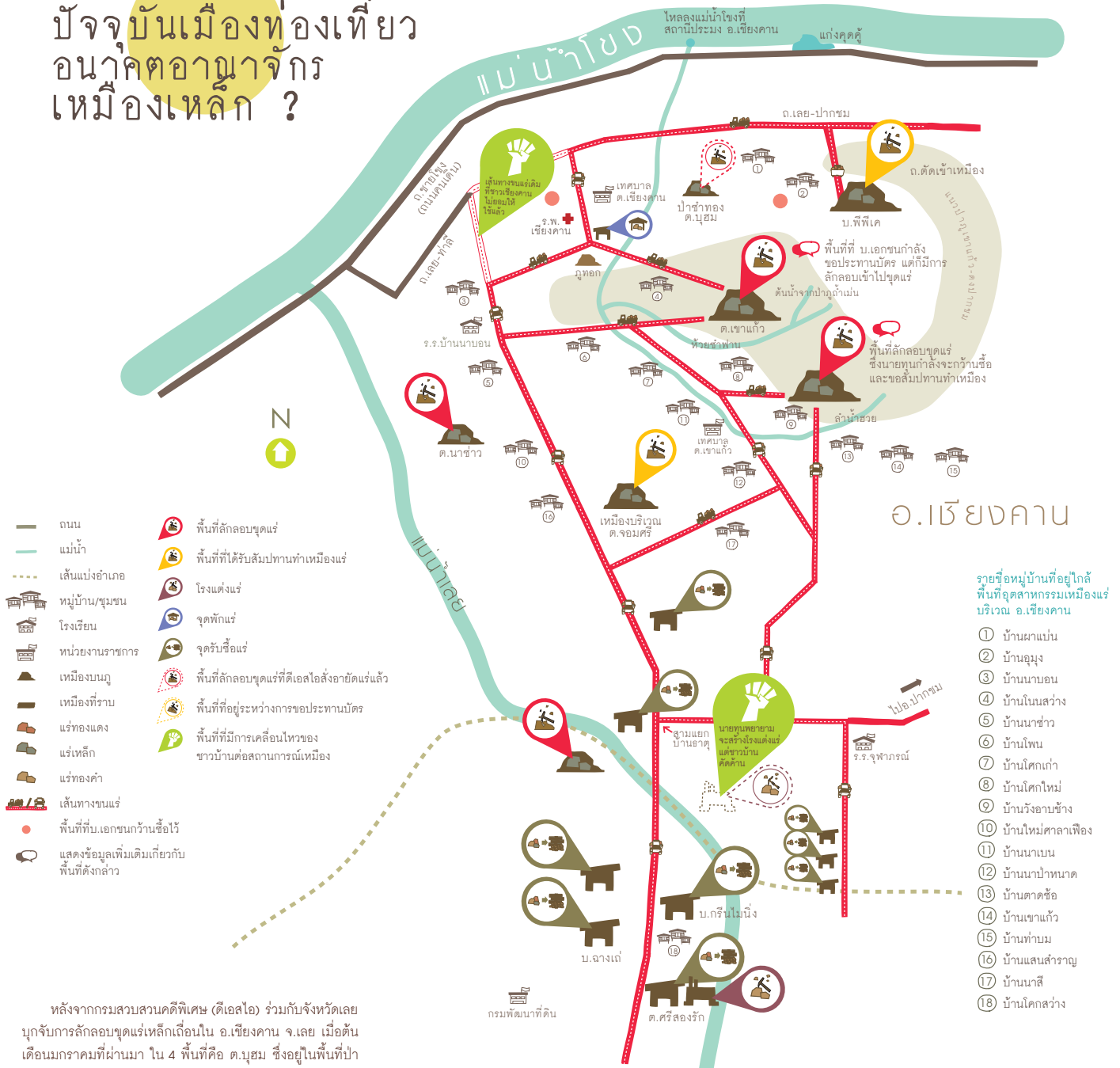
หลังจากขั้นตอนการขอสิทธิสำรวจและสิทธิทำเหมืองแร่ ผู้ประกอบการจะต้องทำกระบวนการ “ถามความเห็น” จากพื้นที่ด้วยการทำประชาคมระดับหมู่บ้าน พบว่า ในหลายพื้นที่ที่เลือกที่จะขอเก็บทรัพย์สินในบ้านของพวกเขาว้อย่างเต็ม เช่น อบต.นาอาน อ.เมืองเลย มีมติไม่เห็นชอบการขอประทานบัตรเหมืองแร่เหล็กของบริษัท ฉางถ่พัฒนาการแร่ จำกัด อบต.ผาขาว และอบต.บ้านเพิ่ม โน.ผาขาว มีมติไม่ให้กำหนดแหล่งดินและให้ลดค่าขอประทานบัตรทำเหมืองหินอุตสาหกรรม ของบริษัท ธานีวิวัฒน์ จำกัด รวมพื้นที่ขอประทานบัตรที่อบต.ผาขาวคิดค้ำเป็น 10 แปลง รวมเนื้อที่กว่า 2,800 ไร่⁴

หมายเหตุ คู่มืออธิบาย อาชญาบัตรสำรวจแร่ อาชญาบัตรพิเศษ อาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่ ประทานบัตร ประทานบัตรชั่วคราวไว้ที่หน้า 6-7

¹ ที่มา : <http://www.dpim.go.th/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2554 และรายงานประจำเดือนกันยายน 2553 เรื่อง รายละเอียดประทานบัตรจังหวัดเลย กันยายน 2553 ของฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย
² ข้อมูลประกอบการแร่ ในพื้นที่ จ.ว.เลย ณ ม.ค. 54 หน่วย...จ.ก.กรม. ทพ.21...
³ ที่มา : <http://www.dpim.go.th/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2554 และรายงานประจำเดือนกันยายน 2553 เรื่อง รายละเอียดประทานบัตร รายละเอียดคำขอประทานบัตร รายละเอียดคำขออาชญาบัตร รายละเอียดคำขออาชญาบัตรพิเศษ รายละเอียดคำขอต่ออายุประทานบัตร ของฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย
⁴ รายงานประจำเดือนกันยายน 2553 เรื่อง รายละเอียดคำขอประทานบัตร ของฝ่ายอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย

เชียงใหม่

ปัจจุบันเมืองท่องเที่ยว
อนาคตอาณาจักร
เหมืองเหล็ก ?



- ถนน
- แม่น้ำ
- เส้นแบ่งอำเภอ
- หมู่บ้าน/ชุมชน
- โรงเรียน
- หน่วยงานราชการ
- เหมืองบนภู
- เหมืองที่ราบ
- แร่ทองคำ
- แร่เหล็ก
- แร่ทองคำ
- เส้นทางขนส่ง
- พื้นที่ทับ.เอกชนกว่านซื้อไว้
- แสดงข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าว
- พื้นที่ลึกลับขุดแร่
- พื้นที่ที่ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่
- โรงแต่งแร่
- จุดพักแร่
- จุดรับซื้อแร่
- พื้นที่ลึกลับขุดแร่ที่ได้อิสโอสายแร่แล้ว
- พื้นที่ที่อยู่ระหว่างการขอประทานบัตร
- พื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของชาวบ้านต่อต้านการเหมือง

- รายชื่อหมู่บ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่บริเวณ อ.เชียงคาน
- ① บ้านผาแบ่น
 - ② บ้านอุยง
 - ③ บ้านนาบอน
 - ④ บ้านโนนสว่าง
 - ⑤ บ้านนาข้าว
 - ⑥ บ้านโพ
 - ⑦ บ้านโคกเก่า
 - ⑧ บ้านโคกใหม่
 - ⑨ บ้านวังออบช้าง
 - ⑩ บ้านใหม่ศาลาเพ็ญ
 - ⑪ บ้านนาเบน
 - ⑫ บ้านนาป่าหนาด
 - ⑬ บ้านตาดซ้อ
 - ⑭ บ้านเขาแก้ว
 - ⑮ บ้านท่าหม
 - ⑯ บ้านแสนสำราญ
 - ⑰ บ้านนาสี
 - ⑱ บ้านโคกสว่าง

หลังจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) ร่วมกับจังหวัดเลย บุกจับการลักลอบขุดแร่เหล็กเถื่อนใน อ.เชียงคาน จ.เลย เมื่อต้นเดือนมกราคมที่ผ่านมา ใน 4 พื้นที่คือ ต.นุสม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ภูเขากว้างปากชม ต.นาข้าว ต.เขาแก้ว ต.จอมศรี¹ ทำให้ อ.เชียงคาน ดินแดนเจียบสงบริมโขงสวรรค์ผืนใหม่ของนักท่องเที่ยวผู้แสวงหาความสงบและวิถีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายเป็นที่รู้จักในอีกด้านหนึ่งคืออาณาจักรเหมืองแร่เหล็กที่งูจุกและผิดกฎหมายซึ่งอยู่ใกล้กับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเลยนับได้ว่าเป็นแหล่งแร่เหล็กแหล่งสำคัญของประเทศพบได้ใน อ.เมือง อ.วังสะพุง อ.เชียงคาน และอนาดัง ซึ่งการลักลอบขุดแร่เหล็กอาจเกิดจากความต้องการของตลาดที่มีสูงขึ้น แต่พื้นที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายมีน้อย เมื่อผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการประกอบกับราคาทองแดงพุ่งสูงขึ้น ทำให้มีการลักลอบขุดมากขึ้นและนำแร่เหล็กรวมมาขายด้วยการนำสินแร่ที่ยังไม่แต่งแร่ลงในบ่อปลาเก่าแล้วใช้ดินกลบไว้ หรือขุดหลุมขนาดใหญ่โดยนำดินที่ขุดออกไปทิ้งที่อื่นก่อนนำสินแร่ที่ยังไม่ได้แต่งแร่ในบ่อแล้วใช้ดินกลบทับไว้²

สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ นายพรศักดิ์ เจียรณัย ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย กล่าวว่า การแก้ไขปัญหากลบขุดแร่เถื่อนจะทำงานแบบบูรณาการ 3 หน่วยงาน คือ จังหวัดเลย ดีเอสไอ ดชด. หรือ

ชุดเฉพาะกิจของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) ร่วมมือทำงานโดยให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) จ.เลย เป็นแกนกลางประสานงาน ออกแผนเฉพาะกิจปราบปรามแร่เถื่อนโดยมีเป้าหมายร่วมคือไม่มีการทำแร่เถื่อนในจ.เลย³ และในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จะต้องรายงานส่วนกลางหากพบเห็นการลักลอบขุด ขนย้ายแร่อย่างผิดสังเกต

แต่นอกจากการลักลอบขุดแร่เถื่อน อ.เชียงคาน ยังมีการทำเหมืองแร่เหล็กและมีพื้นที่ที่จะกลายเป็นเหมืองแร่ในอนาคตอีกหลายแห่ง เช่น บริเวณป่าภูเขาแก้ว-ป่าดง ปากชม ที่บริษัทพหลิน จำกัด ได้ยื่นขอประทานบัตรพิเศษ⁴ แต่ยินยอมให้ผู้ประกอบการรายอื่นยื่นคำขอประทานบัตรตามกฎหมายได้ ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการศึกษามูลค่าผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จำนวน 7 คำขอ คือ บริษัทบางเต้ พัฒนาการ จำกัด บริษัทพหลิน จำกัด บริษัทพรราชชัย จำกัด เป็นเนื้อที่กว่า 1,246 ไร่⁵ ผืนป่านี้เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของชุมชนโดยรอบสามารถให้ประโยชน์ได้ และลำน้ำสาขาจากต้นน้ำนี้จะไหลไปลงแม่น้ำโขงที่สถานีประมง อ.เชียงคาน

นายจักรพงษ์ ชุมทรัพย์ ประธานชมรมถนนอโวิ ฌ เชียงคาน กล่าวว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชาวบ้านรวมตัวปกป้องดูแลวิถีวัฒนธรรมของเชียงคาน เรื่องการทำแร่เถื่อนจะส่งผลกระทบโดยตรง ซึ่งปัญหาแรกที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาวงจรจร จากกรณีแร่รกลาก รถทำเหมืองและบรรทุกน้ำหนักเกิน ชับผ่านถนนที่ไว้ร่วมกันทำให้ถนนพังเสียหาย นักท่องเที่ยวที่ไม่ชำนาญเส้นทางมักประสบอุบัติเหตุจากรถยนต์⁶ ปัจจุบันประชาชนเชียงคานมีมติห้ามรถบรรทุกแร่ วิ่งผ่านทาง อ.เลย-ท่าลี่เพราะใกล้กับแหล่งชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้รถขนส่งแร่เปลี่ยนมาใช้เส้นทางบริเวณหน้า ร.พ.เชียงคาน และเทศบาล อ.เชียงคาน แทน

.....

¹ หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันอังคารที่ 18 มกราคม 2554 หน้า 2
² ข้อมูลประกอบการแร่ ในพื้นที่ จ.วเลย ณ ม.ค.54 จากหน่วย...ด.กรม.พท.21...
³ หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันอังคารที่ 18 มกราคม 2554 หน้า 2
⁴ สิทธิสำรวจแร่กรณีพิเศษมักใช้กับโครงการใหญ่ สามารถยื่นคำขอได้แปลงไม่เกิน 10,000 ไร่ แต่จะขอกับแปลงก็ได้ และมีสิทธิแล้วผู้ยื่นจะยื่นขอสำรวจประเภทใดๆ ขึ้นกับพื้นที่เดียวกันไม่ได้
⁵ ข้อมูลประกอบการแร่ ในพื้นที่ จ.วเลย ณ ม.ค.54 จากหน่วย...ด.กรม.พท. 21...
⁶ หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันจันทร์ที่ 17 มกราคม 2554 หน้า 1 และ 12



อ.เมือง

- ถนน
- แม่น้ำ
- เส้นแบ่งอำเภอ
- หมู่บ้าน/ชุมชน
- โรงเรียน
- หน่วยงานราชการ
- เหมืองบนภู
- เหมืองที่ราบ
- แร่ทองแดง
- แร่เหล็ก
- แร่ทองคำ
- เส้นทางขนส่ง
- พื้นที่ที่บ.เอกชนกว่านซื้อไว้
- แสดงข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าว
- พื้นที่ลึกลับขุดแร่
- พื้นที่ที่ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่
- โรงแต่งแร่
- จุดพักแร่
- จุดรับซื้อแร่
- พื้นที่ลึกลับขุดแร่ที่ตีเอสไอส์อายด์แร่แล้ว
- พื้นที่ที่อยู่ระหว่างการขอประทานบัตร
- พื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของชาวบ้านต่อสถานการณ์เหมือง

รายชื่อหมู่บ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่บริเวณ ต.นาดินดำ

- ๒๐ บ้านหนองนาทราย
- ๒๑ บ้านห้วยม่วง
- ๒๒ บ้านนาดินดำ
- ๒๓ บ้านกกกระโดน
- ๒๔ บ้านบ้านเจริญสุข
- ๒๕ บ้านหนองทุ่ม
- ๒๖ บ้านหนองหญ้าไซ
- ๒๗ บ้านหนองผ่า
- ๒๘ บ้านหนองฮี

แม่น้ำมูล

เดิมพื้นที่นี้เป็นไร่ข้าวโพดของชาวบ้านซึ่งบ.เอกชนซื้อต่อมาเพื่อขอสัมปทานทำเหมืองแร่ ขณะนี้ได้รับประทานบัตรแล้ว แต่ยังไม่มีการขุดแร่ในพื้นที่จริง มีเพียงการขนแร่จากที่อื่นมาสวมสิทธิ์แทน

พื้นที่ลึกลับขุดแร่บริเวณบ้านไร่ทาม (ใกล้บึงบางจาก)

บจก.พรมมังกร

บจก.จางเต๋

บจก.พี.ที.เค.โมโนนิ่ง

แหล่งต้นน้ำของลำน้ำสาขาหลายสาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของ 12 หมู่บ้าน ขณะนี้พื้นที่ 6,800 ไร่ อยู่ระหว่างการขอประทานบัตรของ บ.ภูเทพ

ที่ดินเอกสารสิทธิ์พื้นที่ 300 ไร่ ที่ บ.ภูเทพซื้อไว้หวังให้ชาวบ้านย้ายออกจากภูหินเหล็กไฟมาอยู่ที่นี่

เป็นโรงแต่งแร่ที่มีใบอนุญาตถูกต้อง แต่ขณะนี้ถูกตีเอสไอส์อายด์แร่ไว้ เนื่องจากตรวจพบแร่เถื่อนที่โรงแต่งแร่แห่งนี้

ONK Mining

ต.นาดินดำ

คราวเดียวกับที่ตีเอสไอส์อายด์พื้นที่บึงการลักลอบขุดแร่ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เลย ก็พบการลักลอบขุดแร่เหล็กเถื่อนใน 5 พื้นที่ คือ ต.นาเขม ต.ปากปวน ต.นาดอกคำ ต.นาดัง ต.นาดินดำ ซึ่งตีเอสไอส์อายด์แร่ในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้เมื่อมองลึกเข้าไปในเขต ต.นาดินดำ ไม่เพียงแต่กรณีลักลอบขุดแร่เท่านั้นยังพบโรงแต่งแร่ที่มีใบอนุญาตถูกต้องแต่มีแร่เถื่อนในครอบครองซึ่งตีเอสไอส์อายด์แร่ดังกล่าวแล้วเช่นกัน รวมถึงพบพื้นที่ที่ได้รับประทานบัตรถูกต้องแต่ไม่มีการขุดแร่ในบริเวณแต่กลับพบการขนแร่จากแหล่งอื่นมาสวมสิทธิ์เสมือนให้เข้าใจว่าเป็นแร่ที่ขุดจากแหล่งนี้

นอกจากกรณีแร่เถื่อน ในพื้นที่ ต.นาดินดำ อ.เมือง กำลังจะมีโครงการจะทำเหมืองแร่ทองแดงขนาดใหญ่บริเวณภูหินเหล็กไฟของบริษัทภูเทพที่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการยื่นขอประทานบัตร ซึ่งทางบริษัทได้ซื้อที่ดินจำนวน 300 ไร่ เพื่อเตรียมอพยพชุมชนโดยรอบภูหินเหล็กไฟให้ย้ายไปอยู่ในที่ดินผืนดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่ถูกโยกย้าย และหากมีเหมืองแร่ทองแดงเปิดทำการในพื้นที่ภูหินเหล็กไฟก็อาจทำให้สารเคมีจากการสกัดแร่ทองแดงปนเปื้อนลงสู่ลำน้ำห้วยภูหินเหล็กไฟ ลำน้ำห้วยฝิ่ง ห้วยน้ำปวน ที่มีบ้านเรือนประชาชนทั้ง 9 หมู่บ้านของ ต.นาดินดำ ตั้งอยู่และใช้ประโยชน์ตลอดลำน้ำ ซึ่งทั้ง 3 ลำน้ำนี้จะไหลไปรวมกันก่อนไหลลงแม่น้ำเลย ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดที่ไหลลงแม่น้ำโขง

อำเภอเมือง

กับอนาคตเหมืองแร่ทองแดงขนาดใหญ่

วังสะพุง

อาณาจักรทองคำ

มูลค่าที่มาพร้อมทุกภาวะ

จากข่าวการลักลอบขุดแร่ทองคำให้สังคมเห็นภัยแร่เดือนกำลังคุกคามจังหวัดเลย แต่อีกด้านหนึ่งเมืองแร่ถูกกฎหมายก็กำลังส่งผลกระทบรุนแรงเช่นกัน ดังที่เกิดขึ้นแล้วกับชาวบ้านในหลายหมู่บ้านรอบเมืองแร่ทองคำภูทับฟ้า ของบริษัท ทุ่งคำ จำกัด ดั้งนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย (สสจ.เลย) จึงร่วมกับโรงพยาบาลวังสะพุง ดำเนินโครงการศึกษาวิจัย "การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนผู้อาศัยรอบเมืองทองคำ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย ปีงบประมาณ 2552" โดยได้มีการเจาะเลือดประชาชนรอบเมืองทองคำ ระหว่างวันที่ 5-6, 19-21 มิถุนายน 2553 ส่งตรวจหาสารไซยาไนด์ ที่ รพ.รามธิบดี และส่งตรวจหาสารโลหะหนัก (ปรอทและตะกั่ว) ที่สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ผลการตรวจพบว่ามีสารทั้ง 3 ชนิดอยู่ในเลือดของชาวบ้าน และหลายคนมีค่าเกินมาตรฐาน

ไซยาไนด์เป็นสารเคมีอันตรายที่ใช้ในกระบวนการทำเหมืองแร่ทองคำ ก่อนหน้านั้นในปี 2551 โรงพยาบาลอำเภอวังสะพุง เคยตรวจพบไซยาไนด์ในเลือดชาวบ้านมาแล้วซึ่งบางรายสูงเกินค่ามาตรฐาน ต่อมา สสจ.เลย ประกาศห้ามใช้น้ำในลำน้ำที่ชุมชน

ใช้หาอยู่หากินเพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน นับแต่นั้นวิถีชุมชนที่เรียบง่าย หาอยู่หากิน ต้องมีอันเปลี่ยนไป และจาก 2551 ถึง 2554 ชาวบ้านรอบเมืองหลายรายมีสารอันตรายอยู่ในเลือดถึง 3 ชนิด

ปัจจุบันบริษัททุ่งคำเปิดทำเหมืองแร่ทองคำบนภูทับฟ้า ภูเข้าป่าบอน และอยู่ระหว่างการยื่นขอขยายพื้นที่ทำเหมืองแร่บนภูเหล็ก ทั้งนี้ภูเขาถูกโคตทั้ง 3 ทอดตัวอยู่ใกล้กันและเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำสวย ลำน้ำสายหลักของ 6 หมู่บ้านรอบเมือง และเป็นแหล่งเก็บของป่าตามธรรมชาติ คือ เห็ดและหน่อไม้ ซึ่งปัจจุบันเหลือเพียงภูเหล็กเท่านั้นที่เป็นฐานที่มั่นคงท้ายของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีเมือกขนเข้ามากว้านซื้อที่ดินในหลายจุดทั่ว อ.วังสะพุง ซึ่งชาวบ้านวิตกว่าอาจเป็นการกว้านซื้อเพื่อใช้ในกิจกรรมการทำเหมือง

ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันปกป้องผืนดินถิ่นเกิดด้วยการเคลื่อนไหวคัดค้าน เก็บข้อมูลผลกระทบเพื่อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ล่าสุดพวกเขายื่นเรื่องไปยังรัฐบาล จนคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2554 ให้ชะลอการขยายพื้นที่ทำเหมืองบนภูเหล็กรวมถึงแปลงอื่นของบริษัทจนกว่าจะได้ข้อสรุปการปนเปื้อนโลหะหนัก ผลประเมินความคุ้มค่าของทรัพยากรนี้กับวิถีชีวิตของชุมชน ความคุ้มค่าของค่าภาคหลวงแร่และผลกระทบด้านสุขภาพ รวมถึงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่เยียวยาแก้ไข

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหลายร้อยชีวิตรอบเมืองแร่แห่งนี้ อาจเกิดคำถามในใจใครหลายคนว่าทรัพยากรในดินนี้ "คุ้มค่า" หรือไม่กับการที่ทำให้วิถีชีวิตของคนในหลายชุมชนต้องเปลี่ยนไป หรือการเก็บไว้ได้ดินจะเป็นการใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องที่สุดแล้ว

รายชื่อหมู่บ้านที่อยู่ใกล้พื้นที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่บริเวณ ต.เขาหลวง

- ๒๙ บ้านนาหนองบง
- ๓๐ บ้านภูทับฟ้าพัฒนา
- ๓๑ บ้านห้วยผุก
- ๓๒ บ้านแก่งหิน
- ๓๓ บ้านกกระตอน
- ๓๔ บ้านโนนผาพุฒพัฒนา

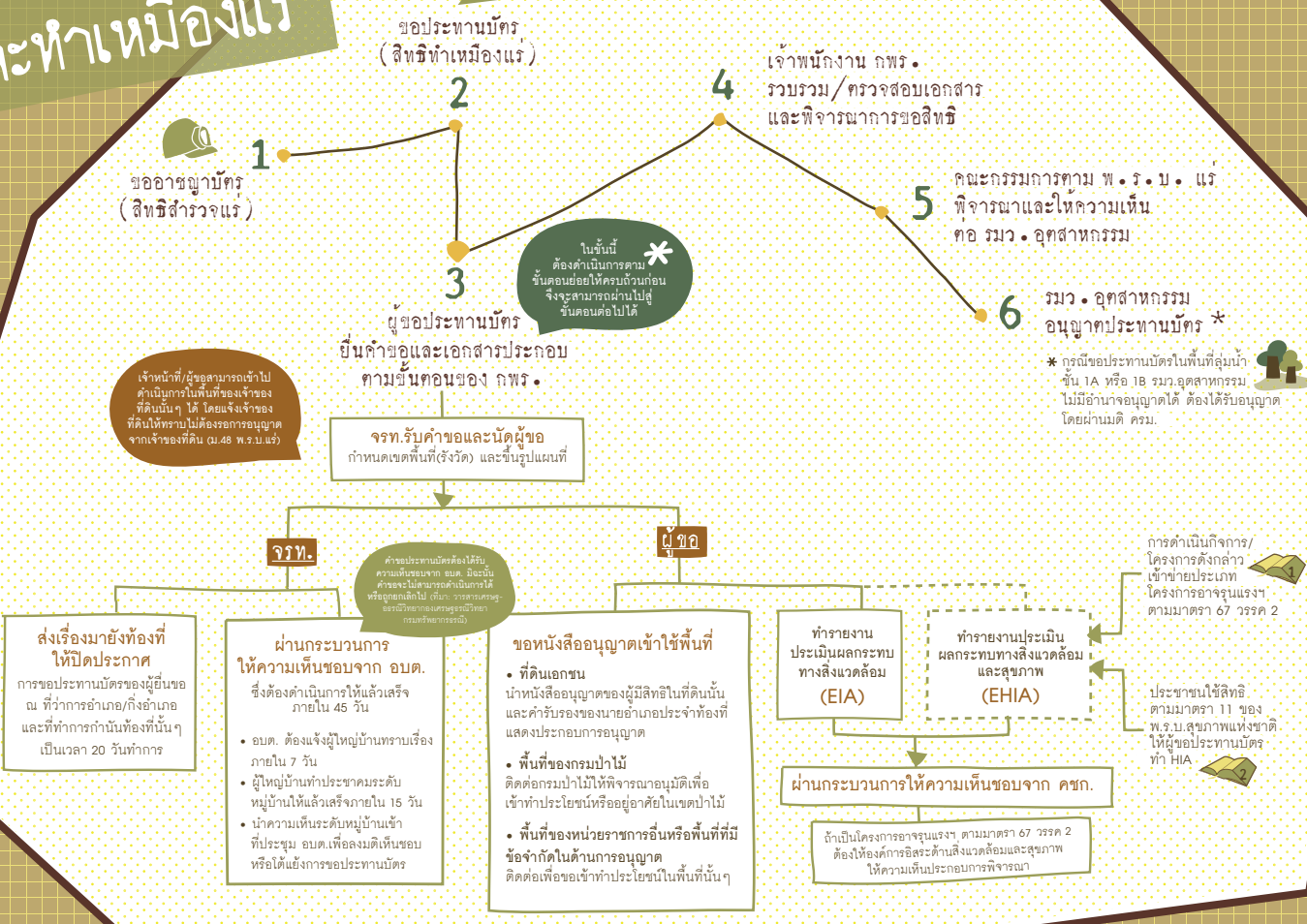
อ.วังสะพุง

ต.เขาหลวง

- ถนน
- แม่น้ำ
- เส้นแบ่งอำเภอ
- หมู่บ้าน/ชุมชน
- โรงเรียน
- หน่วยงานราชการ
- เหมืองบนภู
- เหมืองที่ราบ
- แร่ทองแดง
- แร่เหล็ก
- แร่ทองคำ
- เส้นทางขนส่ง
- พื้นที่ทับ.เอกชนกว้านซื้อไว้
- แสดงข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าว
- พื้นที่ลักลอบขุดแร่
- พื้นที่ที่ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่
- โรงตั้งแร่
- จุดพักแร่
- จุดรับซื้อแร่
- พื้นที่ลักลอบขุดแร่ที่ต่อสโงสั่งอายัดแล้ว
- พื้นที่ที่อยู่ระหว่างการขอประทานบัตร
- พื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของชาวบ้านต่อสถานการณ์เหมือง



การขอสัญชีสำรวจ และทำเหมืองแร่



1. ขออาชญาบัตร (สิทธิสำรวจแร่)

2. ขอรุขประทานบัตร (สิทธิทำเหมืองแร่)

4. เจ้าหน้าที่งาน กพร. รวบรวม/ตรวจสอบเอกสาร และพิจารณาการขอสิทธิ

5. คณะกรรมการตาม พ.ร.บ. แร่ พิจารณาและให้ความเห็น ต่อ รว. อุตสาหกรรม

6. รว. อุตสาหกรรม อนุญาตประทานบัตร *

3. ยื่นคำขอและเอกสารประกอบ ตามยื่นต้นของ กพร.

ในขั้นนี้ ต้องดำเนินการตาม ขั้นตอนย่อยให้ครบถ้วนก่อน จึงจะสามารถผ่านไปสู ขั้นตอนต่อไปได้

จรท.รับคำขอและนัดผู้ขอ กำหนดเขตพื้นที่(รังวัด) และขึ้นรูปแผนที่

เจ้าหน้าที่ผู้ขอสามารถเข้าไป ดำเนินการในพื้นที่ของเจ้าของ ที่ดินนั้นๆ ได้ โดยแจ้งเจ้าของ ที่ดินให้ทราบไม่ต้องรอการอนุญาต จากเจ้าของที่ดิน (ม.48 พ.ร.บ.แร่)

ส่งเรื่องมายังท้องที่ ให้เปิดเผย
การขอประทานบัตรของผู้ยื่นขอ ณ ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ และที่ทำการกำนันท้องที่นั้นๆ เป็นเวลา 20 วันทำการ

ผ่านกระบวนการ ให้ความเห็นชอบจาก อบต.
ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายใน 45 วัน

- อบต. ต้องแจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบเรื่อง ภายใน 7 วัน
- ผู้ใหญ่บ้านทำประชาคมระดับ หมู่บ้านให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน
- นำความเห็นระดับหมู่บ้านเข้า ที่ประชุม อบต.เพื่อลงมติเห็นชอบ หรือโต้แย้งการขอประทานบัตร

ขอหนังสืออนุญาตเข้าใช้พื้นที่

- **พื้นที่เอกชน**
นำหนังสืออนุญาตของผู้สิทธิในพื้นที่นั้น และคำรับรองของนายอำเภอประจำท้องที่ แลส่งประกอบการอนุญาต
- **พื้นที่ของกรมป่าไม้**
ติดต่อกรมป่าไม้ให้พิจารณาอนุมัติเพื่อ เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าไม้
- **พื้นที่ของหน่วยงานอื่นหรือพื้นที่ที่มี ข้อจำกัดในด้านการอนุญาต**
ติดต่อเพื่อขอเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ

ทำรายงาน ประเมินผลกระทบ ทางสิ่งแวดล้อม (EIA)

ทำรายงานประเมิน ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (EHIA)

ผ่านกระบวนการ ให้ความเห็นชอบจาก คชก.

ถ้าเป็นโครงการอนุรักษ์ฯ ตามมาตรา 67 วรรค 2 ต้องให้คณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบการพิจารณา

การดำเนินการเป็นกิจการ/โครงการดังกล่าว เข้าข่ายประเภท โครงการอนุรักษ์ฯ ตามมาตรา 67 วรรค 2

ประชาชนใช้สิทธิ ตามมาตรา 11 ของ พ.ร.บ. สุภาพแห่งชาติ ให้ผู้ขอประทานบัตร ทำ HIA

แบ่งเป็นของรัฐ

พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. ๒๕๐๐ มาตรา ๒๕ ระบุว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดสำรวจแร่ในที่ใด ไม่ว่าที่ซึ่งสำรวจนั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลหรือไม่ เว้นแต่ได้รับอนุญาตสำรวจแร่ จากผู้อนุญาตสำรวจแร่ หรือจากผู้อนุญาตพิเศษ"

พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. ๒๕๐๐ มาตรา ๔๓ (แก้ไขโดยพ.ร.บ. แร่ ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖ ระบุว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดทำเหมืองในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งทำเหมืองนั้น จะเป็นสิทธิของบุคคลหรือไม่ เว้นแต่จะได้รับประทานบัตรชั่วคราว หรือประทานบัตร"

"สำรวจ" ต้องขอ "อาชญาบัตร"

- **อาชญาบัตรสำรวจแร่**
สิทธิสำรวจที่ขออนุญาตในพื้นที่เดียวกันได้ มีอายุ ๑ ปี
- **อาชญาบัตรผูกขาดสำรวจแร่**
สิทธิผูกขาดการสำรวจแต่เพียงรายเดียวในพื้นที่นั้นๆ
- แบบ ก ขอได้ค่าขอละ ๒,๕๐๐ ไร่ สิทธิสำรวจ ๑ ปี
- แบบ ก ขอได้ค่าขอละ ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ สิทธิสำรวจ ๒ ปี
- **อาชญาบัตรพิเศษ**
สิทธิสำรวจแร่กรณีพิเศษ มีการกำหนดอายุทำการสำรวจระบุเงินที่จ่ายเพื่อการสำรวจ หรือเสนอประโยชน์พิเศษแก่รัฐ โดยขอได้แปลงละไม่เกิน 100,000 ไร่ (ที่แปลงใด) และผู้ขอไม่สามารถยื่นขอสิทธิทำซ้ำซ้อนได้

"ทำเหมือง" ต้องขอ "ประทานบัตร"

- **ประทานบัตรชั่วคราว**
หนังสือรับรองให้ทำเหมืองก่อนได้รับประทานบัตร มีอายุ ๑ ปี
- **ประทานบัตร**
หนังสือรับรองให้ทำเหมืองในพื้นที่ที่ขออนุญาต มีอายุไม่เกิน ๒๕ ปี
- แบบ ก ขอได้แปลงละไม่เกิน ๓๐๐ ไร่ (ที่แปลงใด)
- แบบ ก ขอได้แปลงละไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ ไร่ (ที่แปลงใด)

มาตรา 67 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญฯ ๒550

การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จระจะห้ามมิได้ เว้นแต่จะได้รับการประเมินผลกระทบด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีการระดมความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งให้ถือการวิเคราะห์เชิงประกอบด้วยรูปแบบ องค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการ การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็น ประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

โดยเหมืองแร่ที่เข้าข่ายโครงการอนุรักษ์ฯ ตามมาตรานี้ คือ
1. เหมืองหินดินดานขนาดตั้งแต่เป็นเหมืองที่ใช้ประโยชน์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. เหมืองแร่ดินเหนียวขนาดที่เป็นเหมืองแร่ระดับ แร่สังกะสี หรือเหมืองแร่โลหะอื่น ที่ใช้ใยสัปดาห์ หรือ โปช หรือ ตะกั่วในดิน ในกระบวนการผลิต หรือเหมืองแร่ โลหะอื่นที่มีชื่ออยู่ในไฟโรต์ (arsenopyrite) เป็นแร่ประกอบ(associated mineral)

มาตรา 11 พ.ร.บ. สุภาพแห่งชาติ ๒550

บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิร้องขอให้มีการประเมินและมีส่วนร่วมในกระบวนการ ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนิคมอุตสาหกรรม บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิ ได้รับข้อมูล ค่าจ้าง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือการ ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของชนหรือชุมชน และแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1

เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากกว่าอาจ มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้แก่และรุนแรง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับชั้นย่อย คือ

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ได้แก่ พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2525 สำหรับลุ่มน้ำปีง วัง ยม น่าน ชี มูล และลุ่มน้ำภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ สำหรับลุ่มน้ำภาคตะวันออก และปี พ.ศ. 2531 สำหรับลุ่มน้ำภาคตะวันตก ภาคกลาง ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ และส่วนอื่นๆ (ลุ่มน้ำชายแดน)
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เป็นพื้นที่สภาพป่าส่วนใหญ่ได้ถูกทำลาย ตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาระบบการใช้น้ำที่รุนแรงขึ้นก่อน พ.ศ. 2525 (อ้างอิงจาก <http://www.dnp.go.th/watershed/class.htm>-กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

บทบาทหน้าที่ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

• **ก.พร. - กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่**
สิ่งทีกระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่หลักและกรอนุญาตและกำกับดูแลกรประกอบ กิจการอุตสาหกรรมและโครงการตามกฎกระทรวงว่าด้วย กฏหมายว่าด้วยโรงงาน และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดเก็บรายได้ของรัฐในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าอากรหลวงแร่ ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงการตามแผนพัฒนา 5 ปีมีขอบเขตการ ดำเนินกิจกรรมอุตสาหกรรมของจนสนับสนุนให้บริหารงานราชการแก่น้องงานราชการ เอกชน รัฐวิสาหกิจและประชาชนทั่วไป

• **จรท. - เจ้าหน้าที่งานอุตสาหกรรมประจำท้องที่**
อธิบดี (กรมทรัพยากรธรณี) หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายให้ดำเนินการ มีอำนาจออกหนังสือให้ผู้ขอประทานบัตรเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขโครงการทำเหมืองแร่ หรือขุดแต่งความถี่ที่ขุดเจาะเป็น เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ หรือทรัพย์สินในพื้นที่นั้นๆ รวมถึงมีอำนาจสั่งให้หยุดการทำเหมืองหรือขุดแต่งใน ส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดได้ตามที่เห็นสมควร
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ฝ่ายเหมืองแร่
เป็นหน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลการทำเหมืองแร่ของจังหวัดนั้นๆ ทั้งข้อมูลการขอประทานบัตร อาชญาบัตร ใข้แร่ รวบรวมจึงพิจารณาและส่งเสริมการขุดและประกอบอุตสาหกรรมในพื้นที่

คชก. คณะกรรมการผู้ชำนาญการ
มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบรายงานผลประเมินค่าที่กำหนด ใ้ปีน มาตรา 48.49 พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

อกท. - กระทรวงอุตสาหกรรม
มีอำนาจหน้าที่ทั้งนี้และจะรับประทานบัตร

อปท. - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พท. (เทศบาล) หน้าที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองแร่ คือ บทบาทหน้าที่ก่อนเปิดดำเนินการเหมือง คือ ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่สนใจและประชาชนที่สนใจและประชาชน หน้าที่หลักเปิดดำเนินการเหมือง คือ ตรวจสอบผลการประเมิน EIA / HIA รายงานปัญหา ร้องเรียน ติดตามเฝ้าระวังผลกระทบป้องกันแก้ไขฟื้นฟู

เหมืองแร่ทองคำ ผลกระทบ และการเฝ้าระวังแก้ไข



ปลั๊กอินในคันนาคนใหญ่ในเหมืองแร่ทองคำภูทับฟ้า (ถ่ายเมื่อ ก.พ.2554)

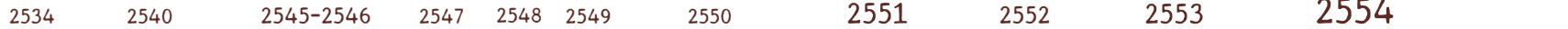
"ผลตรวจเลือดประชาชนรอบเหมืองแร่ตามโครงการศึกษาวิจัย "การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนผู้อาศัยรอบเหมืองทองคำ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย ปีงบประมาณ 2552" ที่เจาะเลือดระหว่างวันที่ 5-6, 19-21 มิถุนายน 2553 โดย สสจ.เลย ร่วมกับ รพ.วังสะพุง ส่งตรวจหาสารไซยาไนด์ที่ รพ.รามอินทรี และส่งตรวจหาสารโลหะหนัก (ปรอทและตะกั่ว) ที่สำนักโรคจากสารประกอบอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบสารไซยาไนด์ ปรอท ตะกั่ว ในเลือดของประชาชน ในรายที่มีสารปรอทในเลือดเกินค่ามาตรฐาน พบว่าสูงเกินค่ามาตรฐานถึง 43 เท่า รวมทั้งยังพบสารปรอทเกินค่ามาตรฐานในเด็กอีกด้วย"

บริษัททุ่งคำ จำกัด เปิดทำการเหมืองแร่ทองคำใน ต.เขาหลวง ตั้งแต่ปี 2549 บน 2 พันไร่ ใกล้กับคือ "ภูทับฟ้า" ซึ่งบนภูทับฟ้านี้มีบ่อน้ำที่เก็บทางแร่ (ปรอทไซยาไนด์) ตั้งอยู่และอยู่ใกล้กับ "ภูเหล็ก" ที่อยู่ในขั้นตอนการยื่นขอประทานบัตรทำเหมืองแร่แต่เดิม ครม. เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมาให้ชะลอการขยายพื้นที่ประทานบัตรบนภูเหล็กและแปลงอื่นๆ ของบริษัท ทุ่งคำ จำกัด จนกว่าจะมีผลการศึกษาความคุ้มค่าของการทำเหมืองแร่กับสุขภาพของประชาชนรวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น พร้อมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่แก้ไขเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วกับประชาชน



ภาพถ่ายทางอากาศแสดงขอบเขตพื้นที่ที่ทำเหมืองแร่ทองคำของ บ.ทุ่งคำ บนภูทับฟ้าและภูทับฟ้าบน ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย (ถ่ายเมื่อ 2551)

เหมืองแร่ทองคำ



2534

ก่อตั้ง บ.ทุ่งคำ จำกัด หลังระบบแร่ทองคำที่ประทานบัตร จ.เลย

2540

รายงาน EIA โครงการเหมืองแร่ทองคำ บ.ทุ่งคำ จัดทำโดย บ.เอส ที เอส คอนสตรัคชั่น จำกัด ความเห็นของชุมชน ทศก. ซึ่งในรายงานระบุว่าพบโลหะหนักเกินค่าในสภาพแวดล้อมและให้ระงับโลหะหนักไว้ไกลเมื่อเปิดหน้าดิน

2545-2546

บ.ทุ่งคำได้รับประทานบัตรทำเหมืองทองคำ เป็นเวลา 25 ปี จำนวน 6 แปลง รวมเนื้อที่ 1,308 ไร่ บน "ภูทับฟ้า" และ "ภูทับฟ้าบน" โดยได้รับประทานบัตร เมื่อวันที่ 27 ก.ย. 2545 จำนวน 3 แปลง และ 23 ม.ค. 2546 อีก 3 แปลง

การเฝ้าระวัง

ผลตรวจน้ำของสิ่งแวดล้อม ภาค 9 อุตสาหกรรม พบเมฆกานิสเกินค่ามาตรฐานและไซยาไนด์ปนเปื้อนในลำน้ำชาย

ปี 2548 และ 2549 ผลตรวจน้ำของสิ่งแวดล้อม ภาค 9 อุตสาหกรรม พบไซยาไนด์เกินค่ามาตรฐาน และเป็นป็นในลำน้ำชาย

จังหวัดเลย แต่งตั้ง คกก.ตรวจรอบและกำกับดูแลการทำเหมืองแร่ และทำกั้นเขตกรรม ของ บ.ทุ่งคำ ซึ่งมีวาระการทำงาน 1 ปี มีทั้งหมด 3 ชุดและยุติบทบาทในปี 2552

พฤษภาคม ผลตรวจน้ำของกรมควบคุมมลพิษ พบสารหนูในห้วยเหล็กเมฆกานิสในห้วยผูกและคึมในบริเวณป่าศาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ)

กุมภาพันธ์ สสจ.เลย ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้ไปใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

พฤษภาคม สสจ.เลย ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้ไปใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

พฤษภาคม สสจ.เลย ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้ไปใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

2551

สิงหาคม จังหวัดเลย ให้ อบต.เขาหลวง ตรวจรอบและพิจารณากรณี บ.ทุ่งคำ ของทำเหมืองแร่อีก 6 แปลง (ถั่ว 917 ไร่) บน "ภูทับฟ้า" เพราะพบไซยาไนด์เกินค่ามาตรฐาน

2552

มติประชาคมหมู่บ้านคัดค้านการขอประทานบัตรพื้นที่ "ภูเหล็ก" แยกจาก บ.ทุ่งคำ บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

2553

บ.ทุ่งคำ ขอด้อยอายุทำเหมืองแร่ (ขอด้อยอายุใช้พื้นที่ป่าไม้) บน "ภูทับฟ้าบน" แต่ชาวบ้านลงชื่อคัดค้านกว่า 700 ราย

23 ตุลาคม กลุ่มคนรักบ้านเกิด เรียกร้องให้ กพร.ยกเลิกคำขอประทานบัตรทั้ง 106 แปลง และคัดค้านการอนุมัติประทานบัตรเพิ่มเติมของ บ.ทุ่งคำ ใน ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง

2554

เหมืองแร่ทองคำบนภูทับฟ้าบนหลายแห่งกำลังขุดออกใช้พื้นที่ป่าไม้

เหมืองแร่ทองคำบนภูทับฟ้า กระทบสุขภาพประชาชนที่ป่าไม้ปี 2555

บ.ทุ่งคำ กำลังยื่นขอประทานบัตรบนภูเหล็ก

บ.ทุ่งคำ กำลังยื่นขอประทานบัตรบนภูเหล็ก

บ.ทุ่งคำ กำลังยื่นขอประทานบัตรบนภูเหล็ก



• กองดินจากเหมืองแร่ทองคำ ที่ บ.ทุ่งคำ ขมขมจากจ่ายชุมชนโดยมีเจ้าหน้าที่ของบริษัทสำรวจความถี่และการแผ่รังสีไม่ได้มีการสามารถออนไลน์ให้ผู้ตั้งวงได้ ทำให้ชาวบ้านกังวลว่าจะมีสารปนเปื้อนปนเปื้อนมากเกิน (ถ่ายภาพเมื่อ ก.พ.2554)



• อากาโรคัน หลังจากกินน้ำประปาบ้านนาหนองบง (คึมใหญ่)
• ปุโรทในเลือด! สภาพแผลคันคันของ นางอึ้งเซย แผลทองอายุ 46 ปี ชาวบ้าน บ.นาหนองบง ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง เหน็บมาปัจจุบันมีเลือดไหลจะเกิดแผลเช่นนี้ได้ง่าย ซึ่งผลตรวจเลือดของเธอดีเลย สสจ.เลย เมื่อมิถุนายน 2553 พบปรอทในเลือดเกินค่ามาตรฐานถึงเกือบ 43 เท่า หรือมีปรอทในเลือดสูงถึง 1.504 ไมโครกรัม/ลิตร ขณะที่ค่ามาตรฐานคือ 35 ไมโครกรัม/ลิตร ยิ่งกว่านั้นผลตรวจเลือดยังพบว่าเธอมียังสารไซยาไนด์และตะกั่วเกินค่ามาตรฐาน (ถ่ายภาพเมื่อ ก.พ.2554)

ผลกระทบ

2550

ดินจากเหมืองไหลลงสู่ที่นาชาวบ้าน และเกิดชินอีกครั้งในปี 2551

2551

ชาวบ้านรอบเหมืองแร่ทองคำ เริ่มมีอาการผื่นคัน แสบตา ซีดากะ แขนบ่นอกและเสียงจากการระเบิดดังมากจนต้องพลาญเอหนีบ และย้ายจับประสาธ เริ่มมีการตรวจเลือดประชาชน 6 หมู่บ้านรอบเหมืองพบมีสารไซยาไนด์ที่เกินและไม่เกินค่ามาตรฐาน

2552

ชาวบ้านรอบเหมืองแร่ทองคำ ทั้งภูทับฟ้าบนและภูทับฟ้า ไม่สามารถใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ได้เหมือนแต่ก่อน

2553

3-5 กรกฎาคม พปลาตจวนจำนวนมาก โดยไม่ทราบสาเหตุคุดลาค่าห้วยฮอย



2554

ประชาชนทั้ง 6 หมู่บ้านรอบเหมืองมีสารไซยาไนด์ ปรอท ตะกั่ว ในเลือดที่เกินและไม่เกินค่ามาตรฐาน ซึ่งเกินชุมชนทั้ง 3 สาขาคือคนเดียวกับตรวจพบในเด็กด้วย นอกจากนี้ยังมีปลาที่ ปลา ลูบิของชาวบ้านทยอยตายโดยไม่ทราบสาเหตุ



มิถุนายน สสจ.เลย เตือนอย่างเลือดของประชาชน 6 หมู่บ้านรอบเหมืองเพื่อตรวจหาสาร ไซยาไนด์ ปรอท ตะกั่ว และแจ้งให้ประชาชนเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2554 ว่าพบโลหะหนักทั้ง 3 ชนิดที่เกินและไม่เกินค่ามาตรฐานในเลือดของ ประชา. ซึ่งบางคนพบทั้ง 3 สารในคนเดียวกัน และตรวจพบในเด็กอีกด้วย

พฤษภาคม สสจ.เลย ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้ไปใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

พฤษภาคม สสจ.เลย ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้ไปใช้น้ำจากห้วยผูก ห้วยเหล็ก ประปาบาดาล บ.นาหนองบง (คึมบ่อ) ดื่มน้ำและไม่ควรนำมารับประทานอาหาร เพราะพบโลหะหนักปนเปื้อน ตามผลตรวจน้ำของ กรมควบคุมมลพิษ

• 14 มกราคม กพร. ขึ้นแจ้งประชาชนตรวจเลือดประชาชนทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่แจ้งมานั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปตรวจสอบเข้าวันที่เรียนแล้วและหลายประเด็นแก้ไขแล้ว เช่น เจาะบาดาลใหม่แทนบ่อน้ำที่ปนเปื้อน

• 8 กุมภาพันธ์ ครม. มีมติให้
1. ก.อุตสาหกรรม ชะลอการขอประทานบัตรของ บ.ทุ่งคำ แปลงที่ 104/2538 (ภูเหล็ก) และแปลงอื่นๆ จนกว่าจะได้ข้อสรุปการเป็นเหมือง ผลประเมินความคุ้มค่าของฐานทรัพยากรธรรมชาติค่าภาคหลวงแจ้งกับนิคมวนเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจเพียงของชาวบ้าน และผล HIA
2. ก.เกษตร ก.มหาดไทย ก.ทรัพยากรฯ ก.สาธารณสุข ก.อุตสาหกรรม สั่งหน่วยงานในสังกัดร่วมมือกับจังหวัดเลย ลงพื้นที่ตรวจวิเคราะห์ ตรวจและกำกับกระบวนการทำเหมืองของบริษัท
3. จังหวัดเลยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจง ประชา. ให้เข้าใจเรื่องขั้นตอนการเกิดสารปนเปื้อนในน้ำที่ ให้ประชา. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ มากขึ้น เพราะเมื่อปี 2549 ประชา. ไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
4. มอบหมาย ก.อุตสาหกรรมตรวจสอบผู้ประกอบการว่าเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีประกอบการซึ่งอาจจะพบสิ่งแวดล้อมหรือไม่

6 หมู่บ้าน บริเวณลำน้ำฮวย

แผนที่แสดงที่ตั้งของเมืองแร่ทองคำ ชุมชน และระบบนิเวศโดยรอบ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย

สรุปผลการตรวจหาไซยาไนด์และโลหะหนักในเลือด* ประชาชนรอบเหมืองทองคำ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย

ชื่อหมู่บ้าน	ไซยาไนด์		ปรอท		ตะกั่ว	
	ส่งตรวจ	เกินค่ามาตรฐาน	ส่งตรวจ	เกินค่ามาตรฐาน	ส่งตรวจ	เกินค่ามาตรฐาน
ห้วยตุง ม.๑	99	19	109	1	109	0
กกสะท้อน ม.๒	162	35	172	1	172	0
นาหนองบง ม.๓	173	22	176	31	175	0
แก่งหิน ม.๔	54	6	55	3	55	0
โนนผาพุฒพัฒนา ม.๑๒	143	22	140	14	140	0
ภูทับฟ้า ม.๑๓	94	20	106	0	101	0
รวม	725	124	708	50	752	0

* โครงการศึกษาวิจัย "การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนผู้อยู่อาศัยรอบเหมืองทองคำ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย ปีงบประมาณ 2552" โดยได้มีการเจาะเลือดประชาชนรอบเหมืองทองคำ ระหว่างวันที่ 5-6, 19-21 มิถุนายน 2553 โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย (สสจ.เลย) ร่วมกับโรงพยาบาลวังสะพุง ส่งตรวจหาสารไซยาไนด์ที่ รพ.รามารชิค และส่งตรวจหาสารโลหะหนัก (ปรอทและตะกั่ว) ที่สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ข้อสังเกต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการตรวจเลือดเป็นรายบุคคลจำนวน 474 คน ที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยตุง กกสะท้อนนาหนองบง แก่งหิน โนนผาพุฒพัฒนา และบ้านภูทับฟ้า พบว่า

- มีไซยาไนด์ในเลือด จำนวน 348 คน โดย 84 คน มีค่าเกินมาตรฐานโดยอนุโลม มี 23 คนที่เจ้าหน้าที่ระบุว่าไม่สามารถตรวจได้ มีเพียง 103 คนที่ไม่พบไซยาไนด์ในเลือด
- พบปรอทในเลือดของทุกคน (จำนวน 414 คน) โดย 38 คน มีค่าเกินมาตรฐาน และตรวจไม่ได้ 60 คน
- พบตะกั่วในเลือดของทุกคน แต่ไม่เกินมาตรฐานและตรวจไม่ได้ 10 คน
- เป็นผลตรวจเลือดครั้งล่าสุดของชาวบ้านที่เก็บตัวอย่างไปเมื่อ 5-6, 19-21 มิถุนายน 2553 แต่ สสจ.เลย แจ้งผลอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2554 ซึ่งเป็นผลการแจ้งผลตรวจเลือดที่เก็บส่งตรวจไปเมื่อ 8 เดือนที่แล้ว

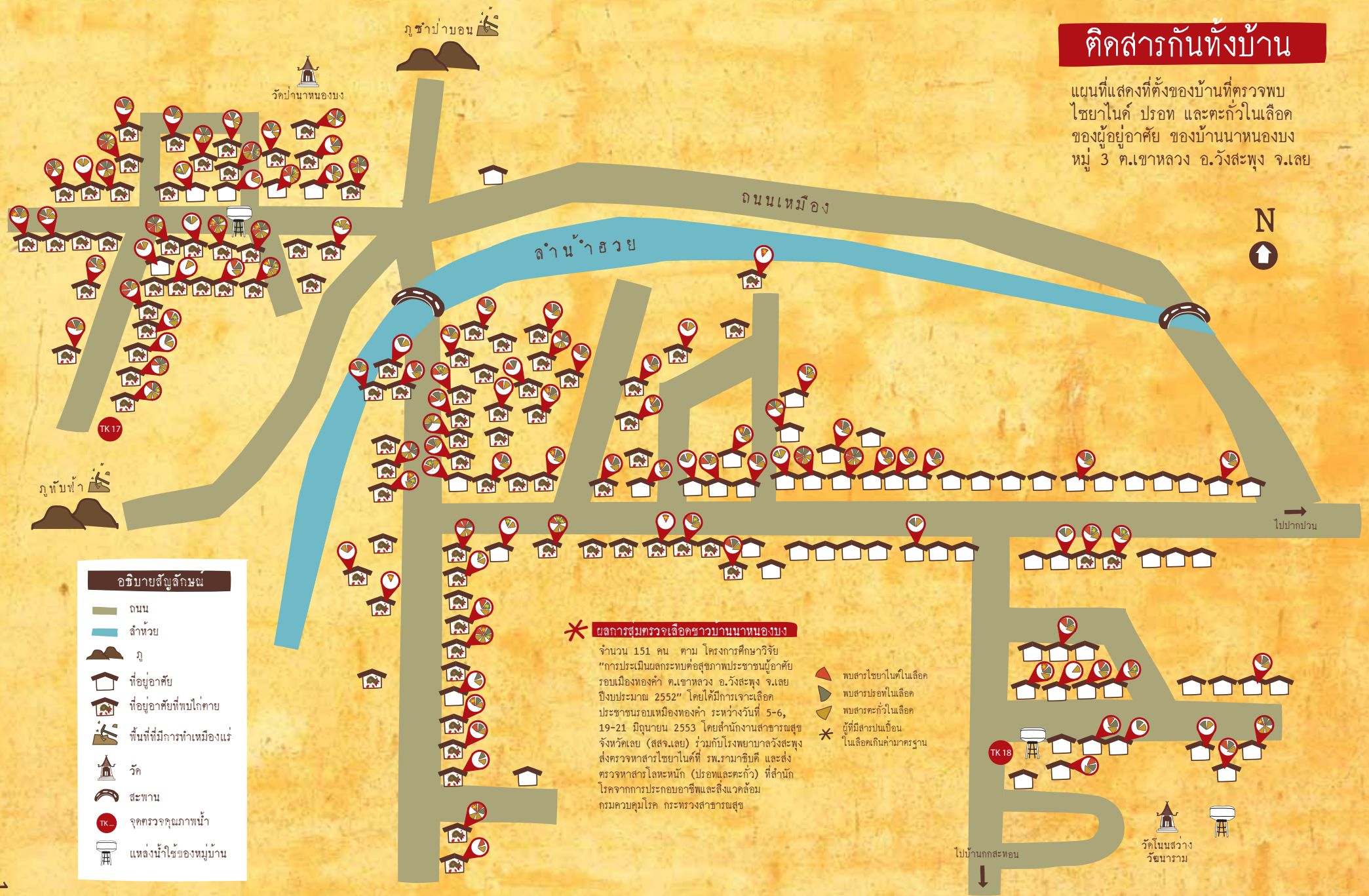
อธิบายสัญลักษณ์

- ถนน
- แม่น้ำ/ลำห้วย
- หมู่บ้าน
- วัด
- สะพาน
- อนามัยหมู่บ้าน
- แหล่งน้ำใช้ของหมู่บ้านที่สร้างใหม่
- แหล่งน้ำใช้เดิมที่พบว่ามีการพิษปนเปื้อนและถูกห้ามใช้แล้ว
- จุดตรวจคุณภาพน้ำ
- แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร
- แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรแต่มีสารพิษปนเปื้อน
- บ่อกักเก็บน้ำ
- พื้นที่เพาะปลูก
- บริเวณพท.นอ/เทือก
- ฝายน้ำล้น
- ภูที่มีการทำเหมือง
- บริเวณห้ามจับสัตว์น้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำมีสารพิษปนเปื้อน



ติดสารกันทั้งบ้าน

แผนที่แสดงที่ตั้งของบ้านที่ตรวจพบไชยวไน้ โปรท และตะกั่วในเลือดของผู้อยู่อาศัย ของบ้านนาหนองบง หมู่ 3 ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย



- อธิบายสัญลักษณ์**
- ถนน
 - ลำห้วย
 - ภูเขา
 - ที่อยู่อาศัย
 - ที่อยู่อาศัยที่พบได้ตาย
 - พื้นที่ที่มีการทำเหมืองแร่
 - วัด
 - สะพาน
 - จุดตรวจคุณภาพน้ำ
 - แหล่งน้ำใช้ของหมู่บ้าน

*** ผลการสำรวจเลือกชาวบ้านนาหนองบง**

จำนวน 151 คน ตาม โครงการศึกษาวิจัย "การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนผู้อาศัยรอบเมืองทองคำ ต.เขาหลวง อ.วังสะพุง จ.เลย ปีงบประมาณ 2552" โดยได้มีการเจาะเลือดประชาชนรอบเมืองทองคำ ระหว่างวันที่ 5-6, 19-21 มิถุนายน 2553 โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย (สสจ.เลย) ร่วมกับโรงพยาบาลวังสะพุง ส่งตรวจหาสารไชยวไน้ที่ รพ.รามธิบดี และส่งตรวจหาสารโลหะหนัก (ปรอทและตะกั่ว) ที่สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

- พบสารไชยวไน้ในเลือด
- พบสารปรอทในเลือด
- พบสารตะกั่วในเลือด
- ผู้ที่มีสารปนเปื้อนในเลือดเกินค่ามาตรฐาน

คนกับเหมือง : อนาคตเมืองเลย

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ 2554

ที่ปรึกษา นพ.วิฑูร พูลเจริญ ผศ.ดร.นพ.ปัทพงษ์ เกษสมบูรณ์
คณะทำงาน ชนิษฐา แซ่เอี้ยว วิชาภรณ์ วิฒนาชา สมพร เพ็งคำ สุภาพร มาลัยลอย อภิญญา กรรณลา
ภาควิชาทำงาน กลุ่มคนรักบ้านเกิด กลุ่มเฝ้าระวังและติดตามผลกระทบจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ จ.เลย
กลุ่มนิเวศวัฒนธรรมศึกษา กลุ่มอนุรักษ์ภูเขาแก้ว เครือข่ายอนุรักษ์ภูหินเหล็กไฟ สมัชชาสุขภาพจังหวัดเลย
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ภาพถ่ายบางส่วน พันธกานต์ ตงฉิน

ศิลปกรรม ทิพาพร ตีระชนะพิบูลย์

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ประสานงานการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ อาคารสุขภาพแห่งชาติ

88/39 หมู่ 4 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ 0-2590-2478 เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th และ www.thia.in.th

พิมพ์ที่ บริษัท แปลนพรีนติ้ง จำกัด 130 ถนนวิภาวดีรังสิต

แขวงและเขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 0-2277-2222

